

PRADINIŲ KLASIŲ MOKYTOJŲ IR MOKINIŲ TĖVŲ POŽIŪRIS Į TARPUSAVIO BENDRADARBIAVIMĄ

Birutė Šilėnienė, Asta Širiakovienė
Šiaulių universitetas, Lietuva

Santrauka

Dabartinėje visuomenėje bendradarbiavimas yra itin reikšmingas, apimantis įvairias gyvenimo sferas, taip pat ir ugdymo institucijas. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas yra svarbus mokinių pasiekimams, jų emocinei ir pažintinei raidai, ateities perspektyvoms. Tai viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių mokinių ugdymo(si) sėkmę.

Pradinių klasių mokytojų ir mokinių tėvų nuomonių bendradarbiavimo problematikos klausimais tyrimai neperanda aktualumo. Gaunama gana objektyvi informacija apie ugdymo įstaigose vykstančius procesus. 2017 metų kovo–balandžio mėnesiais atliktas empirinis tyrimas ($N=200$, iš jų $N_m=52$ ir $N_t=148$) parodė, kad abi respondentų grupės bendradarbiavimą vertina kaip reikalingą ir naudingą. Tačiau pastebimas kai kurių tėvų abejingumas, nenoras prisiimti aktyvesnio vaidmens ir dalies mokytojų negebėjimas įtraukti tėvus į bendradarbiavimą bei suprasti jų lūkesčius. Abi respondentų grupės pateikė racionalių pasiūlymų kaip tobulinti bendradarbiavimą.

Pagrindiniai žodžiai: mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimas, pradinių klasių mokytojai, mokinių tėvai, pradinė mokykla.

Įvadas

Mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo svarba yra akcentuojama įvairiuose Lietuvos respublikos švietimo sistemą reglamentuojančiuose, vystymosi gaires aptariančiuose ir prognozuojančiuose dokumentuose: Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011), Pradinio ugdymo bendrojoje programoje (2016), Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (2014). Juose pabrėžiamas mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas, siekiant efektyvesnės jaunosios kartos auklėjimo ir ugdymo plėtros, išryškintas tėvų skatinimas dalyvauti mokyklos veikloje, mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo plėtimas, mokinių tėvų švietimas. Tyrimų rezultatai rodo, kad tėvų įsitraukimas į ugdymo procesą turi įtakos mokinių *akademinei sėkmei* (Christenson, Reschly, 2009), fiksuojamas mažesnis iškritimo iš švietimo sistemos vaikų skaičius (Marcon, 1999), pastebimas teigiamas poveikis vaikų psichinei sveikatai, socialiniams santykiams su aplinkiniais (Driessen, Smit, Slegers, 2005). Mokykla, bendradarbiaudama su tėvais, sudaro tinkamas sąlygas ugdyti kūrybingą ir gebančią prisitaikyti kintančioje aplinkoje asmenybę. Pasak G. Driessen, F. Smit, P. Slegers (2005), mokyklos bendradarbiavimas su tėvais susijęs su emociniu mokyklos klimatu, jos efektyvumu, mokytojų savijauta, mokytojų ir tėvų konstruktyvių santykių kūrimu.

Pagrindinis tikslas, dėl kurio siekiama įtraukti tėvus į vaikų mokymo(si) procesą, – *teigiamas poveikis jų mokymosi rezultatams*. Jų įsitraukimas turi įtakos ir vaikų ateities perspektyvai, psichinei sveikatai bei socialinių santykių formavimuisi. Tėvai daugiau sužino apie tai, ko ir kaip mokosi jų vaikai, ką jie geba ir ko ne, kas neabejotinai padeda tikslingai bei veiksmingai formuoti reikiamus vaikų įgūdžius (Valantinas, Čiuladienė, 2013). Pasak E. Musiał (2014), šeima – itin svarbus veiksnys, darantis įtaką vaiko ugdymui(si), todėl

mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas turėtų būti gerai apgalvotas, sistemingas ir reguliarus. Mokykla, sukurta kaip saugi bei sudaranti tinkamas sąlygas visapusiškai vaiko raidai, turi siekti tėvų įsitraukimo ir nuolatinio bendradarbiavimo realizuojant ugdymo(si) tikslus.

Vienas iš svarbiausių *sėkmingo bendradarbiavimo veiksnių* mokykloje yra *tėvų įtraukimas*, jų *tapimas aktyvia mokyklos bendruomenės dalimi* (Skučaitės, Karmazė, 2011). L. J. Epstein (2011) pabrėžia tėvų ir mokytojų sąveikos svarbą vaikų pasiekimams – jei tėvai aktyviau įsitrauktų ir bendradarbiautų su mokytojais, mokiniai būtų žymiai sėkmingesni. Jiems reikalinga didelė motyvacija, kurios vienas mokytojas suteikti negali. Tačiau tyrimai rodo, kad *tėvai* netampa mokyklos bendruomenės partneriais (Westergard, Galloway, 2010) ir nesijaučia lygiaverte mokyklos bendruomenės dalimi. M. Miliušienės (2010) nuomone, takoskyra tarp mokyklos ir šeimos vis dar išlieka. Tėvai nesijaučia esantys mokytojų partneriais organizuojant ugdymo procesą, modeliuojant jo turinį, o didžioji dalis tėvų su mokytojais bendrauja tik reikalui esant. Pasak E. Westergard (2013), tėvai turi būti rimtai vertinami ir laikomi lygiais partneriais, kuomet ugdymo procese bendradarbiauja su mokytojais. Vienas iš veiksnių, sukeliančių atskirtį bei trukdančių darnios mokyklos bendruomenės kūrimą, yra šeimos atsakomybės už švietimo procesus trūkumas. Tai glaudžiai siejasi su nepakankamu tėvų skatinimu įsitraukti į ugdomąjį procesą. Tokiu atveju jie neįsijaučia atsakomybės to daryti, todėl jų bendradarbiavimas bei įsitraukimas į klasės veiklą yra silpnas (Miliušienė, Zuzevičiūtė, 2013).

Svarbią vietą mokytojų ir tėvų bendrų siekių kontekste užima įvairios bendradarbiavimo formos (Dapkienė, 2003; Strieb, 2010), kurios vaikui augant ir bręstant tiesiog kinta, keičiasi ir jų turinys (Bednarska, 2014).

Dažniausiai pasitaikančios tėvų ir mokytojų *bendradarbiavimo problemos yra šios*: nesuderinti reikalavimai, kuriuos kelia vieni kitiems; tėvų nenoras imtis atsakomybės už savo vaikų auklėjimą; skirtingas tėvų ir mokytojo požiūris vertinant vaiko mokymąsi ar elgesį; neįvairios mokytojų ir šeimos bendradarbiavimo formos; reti, netikslingi arba blogai organizuoti tėvų ir mokytojų susitikimai; oficialūs, perdėtai dalykiški santykiai, kada bendradarbiaujama su tėvais aptariant tik būtinus reikalus; skirtingas atsakomybės už vaiko ateitį supratimas; tėvų nenoras priimti mokytojo pedagoginę pagalbą (Kontautienė, 2010). Ne tik mokytojai tikisi, kad tėvai įsitrauks į vaikų ugdymą, bet ir tėvai tikisi aktyvesnio mokytojų įsitraukimo į jų vaikų ugdymą (Forsberg, 2007). Tėvų ir mokytojų lūkesčiai dėl bendradarbiavimo gali skirtis.

Mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimo svarbą bei reikšmę vaiko mokymosi rezultatams analizavo G. Driessen, F. Smit, P. Slegers (2005), S. L. Christenson, A. L. Reschly (2009), L. J. Epstein (2011), G. Čepulienė ir V. Senkus (2010), V. Skučaitė ir E. G. Karmazė (2011), A. Valantinas ir G. Čiuladienė (2013) ir kt. Mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo formas ir problemas analizavo S. Dapkienė (2003), R. Dobranskienė (2004), U. Koršunovė (2008), L. Forsberg (2007), L. Y. Strieb (2010), E. Westergard (2013), M. Bednarska (2014) ir kt.

Tėvų įsitraukimas į ugdymo procesą turi įtakos mokinių akademinėi sėkmei (Christenson, Reschly, 2009). L. J. Epstein (2011) pabrėžia tėvų ir mokytojų sąveikos svarbą vaikų pasiekimams – jei tėvai aktyviau įsitrauktų ir bendradarbiautų su mokytojais, mokiniai būtų žymiai sėkmingesni.

Pasak V. Skučaitės ir E. G. Karmazės (2011), jei tėvų nuostatos yra neigiamos, tikėtina, kad jie ignoruos mokytojų pastabas ir rekomendacijas, ar netgi patys formuos neigiamas vaikų nuostatas į mokyklą ir mokymosi procesą.

Dalyje šalies mokyklų tėvų įtraukimo lygis yra nepakankamas, skurdokos jų įtraukimo į mokinių ugdymą formos, vyrauja individualistinis mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo pobūdis, dominuoja informacinio pobūdžio renginiai (Valantinas, Čiuladienė, 2013).

Bendradarbiavimas turėtų optimizuoti ir palengvinti ugdymo procesą, o ne apsunkinti mokytojus ir tėvus (Koršunovė, 2008). U. Koršunovės (2008) teigimu, dažnai mokytojai universalias rekomendacijas, kaip pagerinti tėvų įsitraukimą į vaiko ugdymo procesą, taiko visoms šeimoms. Tokie nekryptingi veiksmai gali daryti įtaką ne visai palankiam tėvų vertinimui, kadangi mokytojai neišsiaiškina, kokie yra tėvų bendradarbiavimo poreikiai ir galimybės.

Ne tik mokytojai tikisi, kad tėvai įsitrauks į vaikų ugdymą, bet ir tėvai tikisi aktyvesnio mokytojų įsitraukimo į jų vaikų ugdymą (Forsberg, 2007).

Pasak E. Westergard (2013), tėvai turi būti rimtai vertinami ir laikomi lygiais partneriais, kuomet ugdymo procese bendradarbiauja su mokytojais. Tačiau tėvai netampa mokyklos bendruomenės partneriais.

Vaikui augant ir bręstant, tėvų ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimo poreikis ne mažėja, tiesiog kinta jo turinys ir formos (Bednarska, 2014).

Vienas iš svarbiausių *sėkmingo bendradarbiavimo veiksnių* mokykloje yra tėvų įtraukimas, jų tapimas aktyvia mokyklos bendruomenės dalimi (Skučaitės, Karmazė, 2011).

Mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimo galimybės įvairiais aspektais nagrinėtos Lietuvos ir užsienio tyrėjų darbuose. Tačiau pasigendama mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo pradinėje mokykloje tyrimų.

Tyrimo objektas – pradinių klasių mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimas ugdymo procese.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti pradinių klasių mokytojų ir mokinių tėvų požiūrį į tarpusavio bendradarbiavimą mokinių ugdymo procese.

Tyrimo tikslas įgyvendintas atsakant į klausimus:

1. Kaip pradinių klasių mokytojai vertina tėvų įsitraukimą į bendradarbiavimo procesą ir kokios tėvų pagalbos norėtų?
2. Kaip tėvai žiūri į pagalbą mokytojams ir savo dalyvavimą ugdymo procese?

Tyrimo metodologija

Bendra tyrimo charakteristika

Nors problema analizuota daugelio Lietuvos ir užsienio mokslininkų, tačiau atsiranda galimybių ir pretekstų patikrinti ją iš naujo. Naujas laikmetis atneša naujus požiūrius ir supratimą, sprendžiant, atrodo, seną problemą. Mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo problemų išsiaiškinimui buvo taikyta standartizuoto tipo anoniminė anketinė apklausa, kuri leidžia greitai ir objektyviai surinkti duomenis analizuojama tema. Tyrime taikytas trianguliacijos principas, kai reiškinys buvo tiriamas iš skirtingų pozicijų: mokslinės literatūros analizė, mokytojų ir tėvų apklausa, stengiantis palyginti teorijoje iškeltus teiginius su realia situacija, išryškėjusia tyrimo metu.

Siekiant empiriškai pagrįsti mokytojų ir tėvų požiūrį į tarpusavio bendradarbiavimą, išsiaiškinti veiksnius, trukdančius sėkmingam pedagogų ir tėvų bendradarbiavimui, apklausti tik Šiaulių miesto ir rajono mokyklose dirbantys pradinių klasių mokytojai ir

mokinių tėvai. Tai sąlygoja tyrimo ribotumą, todėl išvadų visai mokytojų ir tėvų populiacijai taikyti negalima.

Tyrimo imtis

Tyrimo imtis – netikimybinė, patogioji. Tyrimas atskleidžia pasirinktos tikslinės grupės požymius, tyrimo išvados taikomos tai tyrimo dalyvių imčiai, kuri buvo tiriama. *Tiriamieji* – Šiaulių miesto ir rajono mokyklose dirbantys pradinė klasių mokytojai ir mokinių tėvai. Mokytojams buvo išplatinta 60, tėvams – 200 anketų. Tinkamomis pripažintos 52 mokytojų anketos ($N_m=52$). Grįžtamumo kvota – 87 proc. Pradinė klasių mokinių tėvų anketų grįžtamumo kvota mažesnė – 74 proc. Tinkamomis pripažintos 148 ($N_t=148$) anketos.

($N_t=148$) 116 moterų, 32 vyrai

($N_m=52$). Iki 5 = 3; 6-10 = 5; 11-30 = 27; virš 30-17

Pedagogų imtis lyties aspektu patvirtina stereotipinį požiūrį, kad pradinė klasių mokytojai yra moterys, jos sudarė 100 procentų tiriama. Apibūdinant pedagogų imtį amžiaus aspektu išryškėjo, kad tyrime dalyvavo daugiausia pedagogų, turinčių apie 20 metų pedagoginį darbo stažą. Jaunų pedagogų, turinčių darbo patirtį iki 5 metų, tebuvo trys. Taigi, buvo tikėtasi, kad ilgametę darbo patirtį turinčios pedagogės gali puikiai įvertinti bendradarbiavimo su tėvais situaciją ir pateikti savo pasiūlymus. Iš 148 tyrime dalyvavusių tėvų didžiąją dalį sudarė mamos (121 respondentė), kas taip pat patvirtino stereotipinį požiūrį apie rūpinimąsi vaikais – tai moterų pareiga. Amžiaus aspektu respondentų imtis buvo labai įvairi, pradedant nuo jaunų (25 metų) mamų, leidžiančių savo pirmagimius į pirmą klasę, baigiant brandaus amžiaus mamomis (ir tėvais), kurie leidžia į mokyklą jau ne pirmą savo vaiką ir turi didelę gyvenimiškąją ir bendradarbiavimo su mokytojais patirtį.

Tyrimo instrumentas ir procedūra

Kiekybinio tyrimo instrumentas – anketa, sudaryta, remiantis išanalizuota moksline literatūra bei LR Vyriausybės dokumentais, reglamentuojančiais pradinį ugdymą. Respondentai turėjo pažymėti jiems tinkantį atsakymo variantą arba įrašyti savo atsakymą, taip pat buvo pateikti 2 atviri klausimai, kuriuose respondentai galėjo laisvai išsakyti savo nuomonę, pateikti pastabas ir pasiūlymus. Derinti kiekybinius ir kokybinius metodus tyrime paskatino D. Morgan (1998) išsakyta nuomonė, jog skirtingi metodai turi skirtingas stipriąsias puses. Šie metodai, sujungti viename tyrime, gali atskleisti tikslesnį vaizdą, negu kiekvienas jų, naudojamas atskirai. Toks metodų derinys suteikia galimybę išreikšti skirtingas stipriąsias to paties tyrimo puses. Toks tyrimo metodų derinimas vis labiau populiarėja šiuolaikiniuose tyrimuose.

Jis buvo atliktas vadovaujantis tokiais principais (Cohen, Manion, Morrison, 2000; Kardelis, 2007): laisvanoriškumo, lygiavertiškumo, naudingumo, anonimiškumo, konfidencialumo.

Duomenų analizė

Analizuojant kiekybinio tyrimo duomenis taikyti aprašomosios statistikos matai – absoliutieji dažniai, siekiant pastebėti dažniausiai ar rečiausiai pasikartojančias duomenų aibės savybes, padėties ir sklaidos charakteristikas. Tai duomenų sisteminimo ir grafinio vaizdavimo metodas, kuris leidžia daryti pagrįstas išvadas apie nagrinėjamas savybes (Čekanavičius, Murauskas, 2003).

Kokybinio tyrimo metu gautų duomenų analizė atlikta naudojantis turinio (content) analize, sisteminant, klasifikuojant bei nustatant priežastinius, funkcinčius ir struktūrinius ryšius.

Tyrimo rezultatai

Tyrimu išsiaiškinti pradinių klasių mokytojų ir tėvų požiūriai į bendradarbiavimą. Reikšminga tai, kad abi respondentų grupės, vertindamos bendradarbiavimą, nurodė, kad jis yra labai svarbus, reikalingas ir naudingas. Tik maža dalis tėvų bendradarbiavimą vertina, kaip nelabai svarbų. Tai rodo institucijų bendradarbiavimo prasingumą.

Tyrimo metu buvo išsiaiškinta, *kaip bendradarbiavimo reikšmę pagrindžia pradinių klasių mokytojai* (1 lentelė).

1 lentelė. Mokytojų požiūrio į bendradarbiavimo su tėvais reikšmę kategorija (N = 52)

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantys teiginiai	Ats. skaičius
Įtaka ugdymo(si) rezultatams	„Vaiko pasiekimai turi rūpėti ir mokytojui, ir tėvams“(3); „Kai šeima įsiklauso į mokytojo reikalavimus, <...>, tai ugdomosi pasiekimai dažniausiai džiugina“; „Sunku pasiekti gerų ugdomosi rezultatų atsiskyrus nuo šeimos“(2); „Nuo to priklauso ugdytinio gerovė psichologiniu, intelekto vystymosi, emociniu požiūriu“; „<...> leidžia siekti gerų ugdomosi rezultatų“ (6); „<...> siekiami optimalūs ugdomosi rezultatai“; „Vieningai dirbant ir laikantis susitarimų galima pasiekti gerų rezultatų“ (3); „<...> rodomas tinkamas pavyzdys vaikams“; „Komandiniu darbu greičiau patiriama sėkmė ugdant vaiką“(2).	24
Tikslų siekimas	„Nes mokytojui ir tėvams svarbus vaiko ugdymas“(4); „Geranoriškas abiejų pusių bendradarbiavimas padeda lengviau realizuoti numatytus tikslus“ (2); „Turime bendrą tikslą ir norime vaikams geriausio“ (2); „Mokykla ir šeima yra suinteresuotos šalys, turinčios bendrą siekį sistemingai ugdyti vaiką“; „Tik įtraukdama tėvus galiu tikėtis sėkmingo ugdymo proceso vyksmo“; „Tėvų ir mokytojo tikslas yra ugdyti mokinį geru žmogumi, puikiu savo šalies piliečiu“.	12

Mokinių pažinimas	„<...> padeda geriau juos pažinti“(3); „Mokytojas privalo žinoti vaiko asmenines savybes, mokymosi, elgesio, bendravimo sunkumus“; „Be tėvų pagalbos sunku pažinti vaiką“; „Bendraudama su tėvais, geriau pažįstu savo klasės vaikus“; „<...> leidžia geriau pažinti vaiką, jo materialinę, socialinę ir kultūrinę aplinką“.	8
Informacijos sklaida	„Tai informacijos apie ugdytinį pateikimas“(2); „Bendradarbiavimas padeda gauti grįžtamąją informaciją“; „Mokytojų ir tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas tarnauja informacijos apie ugdymosi pasiekimus sklaidai“.	4
Problemų sprendimas	„Ugdymo procese iškilusios problemos sunkiai sprendžiamos be tėvų pagalbos“; „<...> mokytojai lengviau rasti tinkamus sprendimus“; „padeda lengviau ir efektyviau išspręsti iškilusias problemas“(2).	4
Ugdymo proceso organizavimas	„Tėvų įsitraukimas pozityviai veikia ugdymo procesą“, „<...> įdomesni renginiai, pamokos (sulaukus tėvų paramos)“.	2

Pradinių klasių mokytojų požiūrio į bendradarbiavimą kategorijoje buvo išskirtos šešios subkategorijos:

- **Įtaka ugdymo(si) rezultatams**, nes šeimos ir mokyklos bendradarbiavimas „leidžia siekti gerų ugdymosi rezultatų“; „kai šeima įsiklauso į mokytojo reikalavimus, <...>, tai ugdymosi pasiekimai dažniausiai džiugina“; „nuo to priklauso ugdytinio gerovė psichologiniu, intelekto vystymosi, emociniu požiūriu“.

- **Tikslų siekimas**, nes abiemis respondentų grupėms rūpi vaikų ugdymas („Mokykla ir šeima yra suinteresuotos šalys, turinčios bendrą siekį sistemingai ugdyti vaiką“) ir tai padeda „ugdyti mokinį geru žmogumi, puikiu savo šalies piliečiu“.

- **Mokinių pažinimas**. Vaikas, atėjęs į mokyklą ir patekęs į naują aplinką, jaučiasi nesaugiai, todėl mokytojams reikalinga tėvų pagalba, kuri „leidžia geriau pažinti vaiką, jo materialinę, socialinę ir kultūrinę aplinką“. Būtent bendraudami ir bendradarbiaudami su tėvais, mokytojai išsiaiškina „vaiko asmenines savybes, mokymosi, elgesio, bendravimo sunkumus“.

- **Informacijos sklaida**, kuri reikalinga tiek mokytojams, tiek tėvams („Bendradarbiavimas padeda gauti grįžtamąją informaciją“; „Mokytojų ir tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas tarnauja informacijos apie ugdymosi pasiekimus sklaidai“).

- **Problemų sprendimas**. Ugdymo procesas ne visada vyksta sklandžiai, todėl abiejų pusių bendradarbiavimas „padeda lengviau ir efektyviau išspręsti iškilusias problemas“, o tėvų pagalba mokytojams padeda rasti tinkamus sprendimus.

- **Ugdymo proceso organizavimas**. Šiandien daug kalbama apie tėvų įtraukimą į ugdymo procesą, ką patvirtino ir mūsų tyrime dalyvavusių mokytojų teiginiai, kad „tėvų įsitraukimas pozityviai veikia ugdymo procesą“, o renginiai ir pamokos, sulaukus tėvų paramos, darosi žymiai įdomesni.

Tyrimo metu tėvams pateiktas atviro tipo klausimas, kuriuo prašoma pagrįsti savo nuomonę apie bendradarbiavimo su mokytojais reikšmę (2 lentelė).

2 lentelė. Tėvų požiūrio į bendradarbiavimo su mokytojais reikšmę kategorija, (N = 148).

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantys teiginiai	Ats. skaičius
Informacijos gavimas ir perdavimas	<p>„Gaunu reikalingą informaciją apie savo vaiką“ (7); „<...> mokytoja gali daugiau sužinoti apie vaiką“ (5); „Galime gauti išsamią informaciją apie vaiką“ (3); „Bendraudama su mokytoja, gaunu atsakymus į rūpimus klausimus“ (3); „Iš mokytojos sužinau ne tik apie mokymosi, bet ir elgesio problemas“ (2); „Vaikas ne visuomet gali tiksliai papasakoti, kaip jam sekasi mokykloje, o mokytojai žino realią situaciją“ (2); „<...> sužinau savo vaiko silpnas vietas, kaip jis elgiasi mokykloje, kas jam patinka, kas ne“; „Tiek tėvai, tiek mokytojai dalinasi informacija apie vaiką, geriau supranta jo poreikius ir galimybes“; „Padeda sužinoti apie vaiko sėkmes ir nesėkmes“; „Mokytoja suteikia objektyvios informacijos apie mokymosi problemas“; „<...> mokytojai pateikia reikalingą informaciją apie savo vaiką“; „Mokytoja suteikia informaciją apie mokykloje veikiančius būrelius“.</p>	44
Problemų sprendimas	<p>„Padeda spręsti problemas“ (9); „<...> spręsti su mokymusi susijusias problemas“ (7); „Padeda išsiaiškinti, suprasti nepriimtinas vaiko elgesio priežastis“ (3); „Gaunu patarimų rūpimais klausimais“ (2); „<...> pasidalyti patirtimi dėl atskirų dalykų mokymosi rezultatų gerinimo“; „Jei nėra ryšio, <...> mokytojams sunku suvokti, dėl ko kyla problemas“; „Komandinis darbas padeda laiku pastebėti vaiko mokymosi spragas ir rasti būdą joms spręsti“; „Mokytoja visada maloniai pataria, kaip auklėti vaiką“; „Turiu daug rūpesčių su savo sūnumi, tai iš mokytojos dažnai sulaukiu patarimų“; „Kartu su mokytoja stengiamės nugalėti kylančius sunkumus“.</p>	30
Bendrų tikslų siekimas	<p>„Turime siekti bendrų tikslų“ (10); „Be bendravimo nepasieksime tikslų“ (4); „Siekiamo bendro tikslo – visapusiško vaiko ugdymo“ (3); „Vaiko ugdymas yra bendras reikalas. Be abipusių pastangų, pasitarimų būtų sunku pasiekti gerų rezultatų“; „<...> padeda pasiekti bendrų mokytojo ir mokinio tėvelių tikslų“; „Tik bendraudami <...> galime užtikrinti sėkmingą vaiko ugdymosi procesą“; „Bendradarbiaudami kuriame jaukią klasės aplinką“.</p>	22

Mokytojo pagalba tėvams	„Mokytoja pataria įvairiais klausimais“ (8); „Patyrusi mokytoja duoda naudingų patarimų“ (3); „Svarbu, kad mokytojas patartų tėvams, kaip padėti vaikui mokymosi procese“ (2); „Mokytojai gali patarti tėvams kaip padėti vaikui mokantis, o tėvai turi galimybę tuo sėkmingai pasinaudoti“; „<...> gali lengviau dirbti su vaiku tiek pamokų metu, tiek tėvai namuose“; „Mokytojas objektyviau mato, kokia pagalba reikalinga vaikui, o tėvai gali ta informacija pasinaudoti“; „<...> gali suteikti žinių tėvams apie mokymo metodus namuose“; „Mokytoja paskatino lankyti dramos būrelį“; „<...> rekomendavo atlikti daugiau papildomų užduočių namuose“.	21
Įtaka ugdymo(si) rezultatams	„Bendromis jėgomis galima pasiekti geriausių rezultatų“ (4); „Pagerėjo mokymosi rezultatai“ (2); „<...> tiesiogiai susijęs su vaikų mokymosi pasiekimais“; „Tai lemia mokinio mokymosi ir elgesio rezultatai“; „Tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas rodo gerą pavyzdį vaikui“; „Mano vaikui nesiseka matematika, tad mokytoja geranoriškai padeda“; „Galimybė tėvams stebėti pamokas motyvuoja vaikus“.	12
Abipusės atsakomybės skatinimas	„Atsakomybę turi prisiimti ir tėvai, ir mokytojai“ (3); „Tėvai turi prisidėti prie vaikų ugdymo mokykloje, o ne permesti visą atsakomybę mokytojams“; „Ugdymas ir mokymas – bendras mokytojų ir tėvų siekis“; „<...> abipusė atsakomybė“.	7
Bendradarbiavimas nelabai svarbus, tai tiesiog pareigų pasiskirstymas	„Kiekvienas dirba savo darbą“ (4); „Mokytojai moko mokykloje, tėvai – namuose“ (2); „Mokykloje dirba pedagogai“; „Mokytojai atsakingi už vaikų ugdymą mokykloje, tėvai ir taip labai užimti“; „Mokytoja geriau žino, kaip jai dirbti“; „Padėčiau, bet neturiu žinių“; „Mokykla turi užtikrinti, kad vaikas išmokyti ko reikia“.	12

Tėvų požiūrio į bendradarbiavimą su mokytojais kategorijoje buvo išskirtos panašios subkategorijos:

- **Informacijos gavimas ir perdavimas.** Tėvai taip pat pripažįsta, kad jie gauna iš mokytojų informaciją apie savo vaiką: „atsakymus į rūpimus klausimus“, „sužino apie vaiko sėkmes ir nesėkmes“; „...suteikia objektyvios informacijos apie mokymosi problemas“. Be to, mokytojai suteikia informacijos apie mokykloje veikiančius būrelius, pataria, kokia užklasine veikla vaikas galėtų užsiimti.

- **Problemų sprendimas,** nes tėvams patiems ne visada pakanka žinių („Padeda išsiaiškinti, suprasti nepriimtinas vaiko elgesio priežastis“) ir patirties, todėl „mokytoja visada maloniai pataria, kaip auklėti vaiką“. Tai susiję tiek su mokymo(si) problemų sprendimu („<...> spręsti su mokymusi susijusias problemas“), tiek su vaikų elgesiu („Turiu daug rūpesčių su savo sūnumi, tai iš mokytojos dažnai sulaukiu patarimų“).

• **Bendrų tikslų siekimas.** Tėvai taip pat supranta, kad bendradarbiavimas su mokytojais padeda siekti ugdymo procesui iškeltų tikslų ir bendradarbiaudami „*galime užtikrinti sėkmingą vaiko ugdymosi procesą*“. Kai kurie tėvai bendradarbiavimą supranta gan teismukiškai, kaip materialinę ar fizinę pagalbą: „*Bendradarbiaudami kuriame jaukią klasės aplinką*“ (turima omenyje klasės tvarkymas ar remontas).

• **Mokytojo pagalba tėvams.** Nemažai tėvų pripažįsta gaunantys pagalbą iš mokytojų patarimais („*Mokytoja pataria įvairiais klausimais*“), žiniomis („*gali suteikti žinių tėvams apie mokymo metodus namuose*“), paskatinimais, pasiūlymais ir rekomendacijomis („*Mokytoja paskatino lankyti dramos būrelį*“; „*rekomendavo atlikti daugiau papildomų užduočių namuose*“).

• **Įtaka ugdymo(si) rezultatams.** Tėvai suvokia, kad tik bendromis jėgomis galima pasiekti gerų mokymosi ir auklėjimo rezultatų, kad bendradarbiavimas rodo pavyzdį vaikams, o tėvų dalyvavimas pamokose skatina vaikus pasitempti ir juos motyvuoja.

• **Abipusės atsakomybės skatinimas.** Šiandieninė sudėtinga gyvenimo situacija, kai tėvai kartais priversti dirbti ilgas valandas ir nebeturi laiko užsiimti vaikų auklėjimu, o mokytojai taip pat pasinėrę į įvairiausias veiklas, reikalauja iš abiejų ugdymo proceso dalyvių grupių suvokti savo atsakomybę už vaikų ugdymą. Tėvai supranta, kad jie „*turi prisidėti prie vaikų ugdymo mokykloje, o ne permesti visą atsakomybę mokytojams*“, kad reikalinga „*abipusė atsakomybė*“.

• **Bendradarbiavimas nelabai svarbus, tai tiesiog pareigų pasiskirstymas.** Tačiau tarp tėvų atsiranda ir skeptikų, kurie mano, jog kiekvienas turi užsiimti savo darbu („*Mokytojai moko mokykloje, tėvai – namuose*“; „*Mokykla turi užtikrinti, kad vaikas išmokytų ko reikia*“). Kai kurie tėvai pripažįsta, kad „*mokytoja geriau žino, kaip jai dirbti*“, o jie neturi tam žinių arba yra labai užimti.

Viena iš tyrimo užduočių buvo išsiaiškinti, kas labiausiai nulemia sėkmingą mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą (3 lentelė).

3 lentelė. Mokytojų ir tėvų nuomonė apie sėkmingo bendradarbiavimo sąlygas (N_m=52, N_t=148).

Teiginiai	Atsakymų variantai		Sutinku		Abejoju		Nesutinku	
	N _m	N _t	N _m	N _t	N _m	N _t	N _m	N _t
Mokytojo noras bendrauti ir bendradarbiauti	52	146	-	2	-	-	-	-
Tėvų domėjimasis klasės gyvenimu	52	134	-	14	-	-	-	-
Gerai mokytojo ir tėvų santykiai	52	125	-	16	-	-	-	7
Mokytojo kreipimasis į tėvus su prašymais, patarimais	42	114	10	26	-	-	-	8
Bendradarbiavimo formų pasirinkimas	52	114	-	27	-	-	-	7
Mokytojo asmenybė	47	104	5	38	-	-	-	6
Pedagoginis tėvų švietimas	48	86	4	40	-	-	-	22

Mokytojų atsakymų analizė rodo, kad visi respondentai sėkmingomis bendradarbiavimo sąlygomis įvardino mokytojo norą bendrauti ir bendradarbiauti, tėvų domėjimąsi klasės gyvenimu, gerus mokytojų ir tėvų santykius bei gebėjimą pasirinkti bendradarbiavimo formas. Galima daryti prielaidą, kad pradinių klasių mokytojų nurodyti veiksniai padeda kurti sėkmingu bendradarbiavimu grįstus santykius. 5 mokytojai abejoja dėl mokytojo asmenybės, o 4 – dėl pedagoginio tėvų švietimo svarbos kaip sėkmingos bendradarbiavimo sąlygos. 10 mokytojų abejoja dėl mokytojų kreipimosi į tėvus su prašymais ir patarimais. Tai rodo, kad šie mokytojai nepasitiki tėvais arba nesitiki gauti jų patarimų ir pagalbos.

Išanalizavus tėvų atsakymus išryškėjo, kad pagrindine sėkmingo bendradarbiavimo sąlyga jie laiko mokytojo norą bendrauti ir bendradarbiauti (146 atsakymai), reiškia, jiems svarbu, kad mokytojas rodytų iniciatyvą. Šiek tiek mažiau respondentų (134) sutinka, kad tėvų domėjimasis klasės gyvenimu yra viena iš pagrindinių sėkmingo bendradarbiavimo sąlygų. Vadinasi, daugelis tėvų supranta abipusio bendradarbiavimo reikšmę. Gerus mokytojų ir tėvų santykius, kaip sąlygą sėkmingam bendradarbiavimui, nurodė 125 tyrime dalyvavę tėvai. Mažiausiai palankaus tėvų vertinimo sulaukė teiginys „Pedagoginis tėvų švietimas“. Beveik trečdalis tėvų abejoja pedagoginio švietimo nauda, o 22 respondentai nesutinka su šiuo teiginiu. Visgi didžioji dalis tėvų jaučia poreikį plėsti savo žinias, susijusias su vaiko ugdymu, ir suvokia pedagoginio švietimo reikšmę bendradarbiavimo kokybės gerinimui.

Respondentų paprašius įvertinti tarpusavio bendradarbiavimą išryškėjo, kad:

- Mokytojai daugiausia vertina bendradarbiavimą gerai, trečdalis – vidutiniškai ir tik mažuma vertina labai gerai;
- Tėvų vertinimo rezultatai skiriasi: pusė apklausoje dalyvavusių tėvų bendradarbiavimą su mokytoju vertina gerai, beveik trečdalis – vidutiniškai.

Tik mažiau nei ketvirtadalis tėvų yra visiškai patenkinti esama situacija, ir bendradarbiavimą su mokytoju vertina labai gerai. Vadinasi, esama situacija ne visiškai atitinka tėvų lūkesčius, todėl bendradarbiavimo procesas turėtų būti pagerintas. Galima daryti prielaidą, kad bendravimo ir bendradarbiavimo proceso kokybė turėtų būti tobulinama abiejų bendradarbiaujančių pusių pastangomis.

Tyrimo metu išsiaiškinti *veiksniai, trukdantys sėkmingam mokytojo ir tėvų bendradarbiavimui*. Pradinių klasių mokytojų nuomone dažniausiai (47) sėkmingam bendradarbiavimui trukdo tėvų nesidomėjimas, abejingumas. Daugiau nei pusė (32) respondentų mano, kad tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo procesui trukdo didelis tėvų užimtumas. Tuo tarpu daugumos (102) tėvų nuomone bendradarbiavimo proceso sėkmei labiausiai trukdo didelis jų pačių užimtumas. Apie pusė (74) tėvų įsitikinę, kad bendradarbiavimui trukdo ir didelis mokytojų užimtumas. Akivaizdu, kad vienas iš kylančių sunkumų bendradarbiaujančioms pusėms yra laikas – jo tenka skirti gana daug. Pusė (75) tirtų tėvų pripažįsta, kad per mažai domisi ir yra abejingi bendradarbiavimui su pradinių klasių mokytoju. Trečdalis (49) respondentų teigia, kad bendradarbiavimui trukdo neigiamas tėvų požiūris į mokytoją, mokyklą. Susidarius tokiai situacijai, pedagogui svarbu bandyti suprasti šios nuostatos priežastis (baimė sulaukti neigiamų atsiliepimų apie vaiką, priekaištų dėl netinkamo auklėjimo ar kt.). Todėl bendraudamas su tėvais, pedagogas turėtų juos teigiamai nuteikti ir akcentuoti, kad vaiko gerovė yra svarbiausias tiek mokytojo, tiek tėvų siekis.

Tyrimė dalyvavusių abiejų grupių respondentų buvo paprašyta pateikti savo siūlymus, kas galėtų mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą padaryti sėkmingesniu. Jo metu į šį klausimą atsakė ne visi tėvai (40 iš jų nepateikė savo pasiūlymų).

4 lentelė. Pasiūlymai mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo tobulinimui ($N_m = 52$, $N_t = 148$).

Kategorija	Subkategorija	Kategoriją iliustruojantys teiginiai	Teig. sk.
Mokytojų pasiūlymai bendradarbiavimo proceso tobulinimui	Mokytojo pastangos	„Ieškoti įvairesnių bendradarbiavimo formų (5)“; „Skatinti tėvus dalyvauti neformaliuose mokyklos ir klasės organizuojamuose renginiuose“ (4); „Planuoti bendradarbiavimą, skirti tam laiko (3)“; „Ieškoti individualių prie kiekvieno tėvo priėjimo būdų“ (2); „Neatsiriboti nuo bendradarbiavimo su tėvais, ypač su sudėtingomis šeimomis“ (2); „Kontroliuoti kaip tėvai prižiūri vaikus, kokios namuose sąlygos remtinose šeimose“; „Kiekvienam tėvui parodyti dėmesį ir pripažinimą, kad ir kokio išsilavinimo ar socialinio sluoksnio jis būtų“; „<...> pirmiausia, kalbėti apie teigiamus dalykus“; „Aptarti su tėvais koks bendravimo ir informavimo būdas jiems yra patogiausias“; „Drąsiai kreiptis į tėvus pagalbos ir turėti daug kantrybės, užsispyrimo“; „Planuoti bendradarbiavimą su mokinių šeimomis“; „Tobulinti bendravimo kultūrą“.	23
	Tėvų pastangos	„Tėvai turėtų rodyti norą ir iniciatyvą bendradarbiauti“ (3); „Tėveliai turėtų daugiau rūpintis vaikų auklėjimu ir ugdymu“ (3); „Tėvai galėtų skirti daugiau dėmesio savo vaikams, jų ugdymui, jausti didesnę atsakomybę už savo vaikus“ (3); „Tėvai galėtų būti aktyvesni“ (2); „Tėveliai turėtų būti neabejingi mokytojais pakvietus bendrauti ir bendradarbiauti“; „Viena mokytoja nepasieks gerų ugdymo rezultatų, būtinos ir tėvelių pastangos“; „Dažnai tėvai nori girdėti tik teigiamus vertinimus savo vaiko atžvilgiu, reikia išmokyti priimti nesėkmes ir problemas“; „<...> palankesnio nusiteikimo mokyklos atžvilgiu“.	15
	Abipusės pastangos	„Didesnio noro iš abiejų pusių“ (4); „Abiems pusėms susitarti, kokiais būdais jiems patogiausia bendradarbiauti“ (3); „Būti geranoriškiems, tarpusavyje kalbėtis, nekaltinti vieniems kitų“; „Kalbėti apie problemas, sunkumus ir ieškoti atsakymo kartu“; „Nuolatinis bendravimas“; „Daugiau pastangų ne tik iš mokytojo, bet ir tėvų pusės“.	11
	Darbo krūvio mažinimas	„Labai apkrauti darbu, visokių popierių pildymu, nebėra kada dirbti su vaiku ir šeima“; „Elektroninis dienynas gal ir gerai, bet prie jo prasėdi kelias valandas, vietoj to, kad tiesiogiai su tėvais pabendrautum“; „Atskaitos, projektai, planai – o kada su žmogumi dirbti?“.	3

Tėvų pasiūlymai bendradarbiavimo proceso tobulinimui	Bendradarbiavimo formų pasirinkimas	„Reikėtų daugiau individualių pokalbių“ (10); „Daugiau bendrų veiklų ir renginių“ (7); „Dažniau bendrauti ir teikti daugiau informacijos elektroniniais laiškais“ (4); „Organizuoti daugiau susirinkimų“ (3); „Būtų naudinga, jei atsirastų galimybė el. dienyne parašyti mokytojui esant reikalui“ (2); „Svarbią informaciją patogiu gauti SMS žinute“ (2); „Su kiekvienu aptarti jam asmeniškai geriausių bendravimo formą, stengtis ją naudoti“; „<...> daugiau renginių, galbūt konkursų, viktorinių, kuriuose dalyvautų ir vaikai, ir mokytojai, ir tėvai“; „Būtų nuostabu, jei ir mokytojai, ir tėvai galėtų dalyvauti tose pačiose paskaitose, seminaruose <...>“; „Dažniau organizuoti individualius pokalbius abiems pusėms palankiu metu“; „Tėvų susirinkimus daryti dažniau nei 2 kartus per metus, kai reikia pinigų šventėms“; „Man labai patinka sūnaus mokykloje vykstančios atvirų durų dienos – tokių reikėtų visur ir dažniau“; „Itraukti tėvus į bendras veiklas (kelionės dviračiais, lankymasis teatre ir t. t.)“; „Pasigendu tiesioginio bendravimo, dabar viskas sueina į elektroninius dienynus, laiškus, o mes pamiškėje to kompiuterio neturime, tai kaip mums bendrauti“.	36
	Abipusės pas-tangos	„Siekti aktyvesnio abiejų pusių bendradarbiavimo“ (10); „Didesnio mokytojo skatinimo įsitraukti į klasės gyvenimą“ (8); „Tėveliams būti aktyviems ir stengtis daugiau dalyvauti mokyklos gyvenime“ (4); „Tiek mokytojams, tiek tėvams stengtis atrasti laiko bendravimui“ (3); „Tėvai turėtų labiau domėtis ir įsitraukti į bendruomenės veiklas mokykloje“ (2); „Tėvams reiktų mokytis konstruktyviai priimti kritiką, o mokytojams įžvelgti kuo daugiau teigiamų dalykų susijusių su vaikais“; „Ir vienai, ir kitai pusei labiau ir nuolat gilinti vaiko psichologijos žinias (savarankiškai, kursuose, seminaruose ir pan.)“; „Galima būtų padėti mokytojais, bet ji pagalbos neprašo“.	30
	Tarpusavio santykių kokybė	„Kūrti draugiškus, abipusiu bendravimu paremtus santykius“ (7); „Suprasti vieniems kitus, daugiau bendrauti“ (6); „Tarpusavio santykius grįsti pasitikėjimu ir pagarba“ (5); „Daugiau atvirumo“ (2); „Reikia abipusio pasitikėjimo“ (2); „Pagarbos ir tolerancijos vieni kitiems“; „Vienodai bendrauti su visais tėvais, nerodyti kai kuriems ypatingo dėmesio“; „Tėvai, ypač jaunesni, turėtų labiau gerbti mokytojo darbą, juo pasitikėti, o ir mokytojas turėtų ieškoti priėjimo prie tėvų“.	26
	Atsakomybės suvokimas	„Nė tik mokytoja, bet ir tėvai atsakingi už vaiko mokymosi rezultatus“ (5); „Nereikia galvoti, kad tik mokykla turi rūpintis vaikų auklėjimu“ (4); „Tėvai neturėtų dėl vaiko nesėkmių kaltinti vien mokytojų. Pirmiausia reikia pagalvoti, ką patys padarė, kad to būtų išvengta“; „Daugiau atsakomybės prisiimti tėvams, o ne teigti, kad vaiko ugdymas mokytojo reikalas“; „Daugiau atsakingumo už vaikų ateitį“; „Ne tik klasės tėvų komitetas turėtų bendrauti su mokytoja, bet ir kiti klasės tėvai turi rodyti aktyvumą“.	13
	Darbo krūvio ir užimtumo mažinimas	„Mažinti mokytojų krūvį popierizmo atžvilgiu“; „Visi užsiėmę, nebėra laiko nei mokytojams, nei tėvams užsiimti vaikų auklėjimu“; „Kas dirba – laiko neturi“.	3

Išanalizavus mokytojų pateiktus pasiūlymus, jie buvo suskirstyti į 4 subkategorijas:

- **Mokytojo pastangos**, kurios siejamos su darbo formų su šeima paieška („*Ieškoti įvairesnių bendradarbiavimo formų*“), ypač dirbant su rizikos grupės šeimomis („*Neatsiriboti nuo bendradarbiavimo su tėvais, ypač su sudėtingomis šeimomis*“), netgi patariama tokias šeimas kontroliuoti („*Kontroliuoti kaip tėvai prižiūri vaikus, kokios namuose sąlygos remtinose šeimose*“;). Kita veiklos sritis, tai bendradarbiavimo planavimas („*Planuoti bendradarbiavimą, skirti tam laiko*“). Taip pat mokytojai siūlo „*tobulinti bendradarbiavimo kultūrą*“. Mokytojai, turintys didelę darbo patirtį siūlo kolegoms, ypač jaunesniems, „*drąsiai kreiptis į tėvus pagalbos ir turėti daug kantrybės, užsispyrimo*“ bei skatinti juos „*dalyvauti neformaliuose mokyklos ir klasės organizuojamuose renginiuose*“.

- **Tėvų pastangos**. Mokytojai pateikia nemažai pasiūlymų tėvams, jie nori, kad „*tėvai būtų aktyvesni*“, „*...turėtų rodyti norą ir iniciatyvą bendradarbiauti*“. Taip pat mokytojai pageidauja „*palankesnio nusiteikimo mokyklos atžvilgiu*“. Mokytojai pastebi, kad „*dažnai tėvai nori girdėti tik teigiamus vertinimus savo vaiko atžvilgiu*“, todėl juos „*reikia išmokyti priimti nesėkmes ir problemas*“.

- **Abipusės pastangos** – tai kai kurių mokytojų išsakytas noras, daugiau adresuotas tėvams („*Daugiau pastangų ne tik iš mokytojo, bet ir tėvų pusės*“, „*Būti geranoriškiems, tarpusavyje kalbėtis, nekaltinti vieniems kitų*“). Mokytojai nori, kad abi pusės susitartų, „*kokiais būdais jiems patogiausia bendradarbiauti*“.

- **Darbo krūvio mažinimas**. Keletas mokytojų skundžiasi dideliu darbo krūviu, kuris trukdo tinkamai organizuoti savo darbą, tuo pačiu ir bendradarbiavimą su tėvais („*Labai apkrauti darbu, visokių popierių pildymu, nebėra kada dirbti su vaiku ir šeima*“). Netgi elektroninis dienynas tam ne visada padeda („*Elektroninis dienynas gal ir gerai, bet prie jo prasėdi kelias valandas, vietoj to, kad tiesiogiai su tėvais pabendrautum*“).

Tėvų išsakyti pasiūlymai daug kur susišaukia su mokytojų pasiūlymais. Išanalizavus jų atsakymus buvo išskirtos tokios subkategorijos:

- **Bendradarbiavimo formų pasirinkimas**. Tėvai išsakė nemažai pageidavimų konkrečiai dėl bendradarbiavimo formų pasirinkimo, pradedant nuo individualių („*Reikėtų daugiau individualių pokalbių*“), pereinant prie įvairių kitų formų (įrašai elektroniniame dienyne, bendravimas SMS žinutėmis, pokalbiai, susirinkimai, atvirų durų dienos) ir baigiant bendromis veiklomis ir renginiais („*<...> daugiau renginių, galbūt konkursų, viktorinių, kuriuose dalyvautų ir vaikai, ir mokytojai, ir tėvai*“). Viena mama išsakė ir tokį norą, jog „*būtų nuostabu, jei ir mokytojai, ir tėvai galėtų dalyvauti tose pačiose paskaitose, seminaruose*“. Jei vieni tėvai pageidauja dažniau bendrauti elektroniniais laiškais, tai kiti išsakė priešingą nuomonę: „*Pasigendu tiesioginio bendravimo, dabar viskas sueina į elektroninius dienynus, laiškus, o mes pamiškėje to kompiuterio neturine, tai kaip mums bendrauti*“.

- **Abipusės pastangos**. Kaip ir mokytojai, taip ir tėvai turi pasiūlymų dėl abipusių pastangų bendradarbiauti, ragina vieni kitus būti aktyvesniais („*Tėveliams būti aktyviems ir stengtis daugiau dalyvauti mokyklos gyvenime*“), nori daugiau pastangų iš mokytojų pusės („*Didesnio mokytojo skatinimo įsitraukti į klasės gyvenimą*“; „*Galima būtų padėti mokytojai, bet ji pagalbos neprašo*“).

- **Tarpusavio santykių kokybė**. Šiandien daug kalbama apie ugdymo kokybę, tačiau tėvai išsako pageidavimus ir dėl bendravimo ir bendradarbiavimo kokybės: „*Tarpusavio santykius grįsti pasitikėjimu ir pagarba*“ „*Vienodai bendrauti su visais tėvais, nerodyti*

kai kuriems ypatingo dėmesio“. Vyresni tėvai pataria jaunesniems: „*Tėvai, ypač jaunesni, turėtų labiau gerbti mokytojo darbą, juo pasitikėti <...>“.*

• **Atsakomybės suvokimas.** Reikia pažymėti, kad nedaug tėvų išsakė savo mintis dėl abipusės atsakomybės, tačiau keliolika respondentų pateikė gana brandžius pasiūlymus: „*Tėvai neturėtų dėl vaiko nesėkmių kaltinti vien mokytojų. Pirmiausia reikia pagalvoti, ką patys padarė, kad to būtų išvengta“*; „*Daugiau atsakomybės prisiimti tėvams, o ne teigti, kad vaiko ugdymas mokytojo reikalas“*). Taip pat buvo išsakytas noras, kad ugdymo procese dalyvautų visi klasės tėvai: „*Ne tik klasės tėvų komitetas turėtų bendrauti su mokytoja, bet ir kiti klasės tėvai turi rodyti aktyvumą“*.

• **Darbo krūvio ir užimtumo mažinimas.** Keletas tėvų, kaip ir mokytojai, pripažįsta tiek didelį mokytojų krūvį („*Mažinti mokytojų krūvį popierizmo atžvilgiu“*), tiek savo užimtumą („*Visi užsiėmę, nebėra laiko nei mokytojams, nei tėvams užsiimti vaikų auklėjimu“*; „*Kas dirba – laiko neturi“*).

Diskusija

Skirtingi tyrimai atskleidžia įvairias priežastis, pagrindžiančias tėvų ir mokytojų bendradarbiavimo svarbą ir reikšmę. Mokytojų ir tėvų sąjunga skatina vaiko asmenybės sklaidą bei mokslo pažangą (Walsh, 2001). Vaikai, matydami, kad jų tėvai aktyviai dalyvauja mokyklos veikloje ir bendrauja su mokytojais, pasijunta svarbesni ir suvokia, kad suaugusieji jais rūpinasi. A. Pollard (2006) pabrėžia, jog esant mokytojų ir tėvų bendravimui, atsiranda labai daug galimybių gerinti vaikų mokymąsi. Mokyklos ir šeimos bendravimas reikalauja pagarbos, pasitikėjimo ir kooperavimosi (Ališauskienė, 2005), bendradarbiavimas sudaro sąlygas mokytojams ir tėvams mokytis vieniems iš kitų bei veiksmingai spręsti kylančius sunkumus (Merfeldaitė, 2009). Tyrimo metu išryškėjo, kad mokytojai mano, jog bendravimas ir bendradarbiavimas yra svarbus sprendžiant įvairias problemas, organizuojant ugdymo procesą, tačiau jų nuomonės šiek tiek išsiskyrė: vieni prisiima per daug atsakomybės sau, kiti per mažai pasitiki tėvais arba net nesitiki tėvų pagalbos.

Ne visada tėvų bendradarbiavimas su mokykla yra sėkmingas. Dažnai tarp jų kyla nesutarimai, pasitaiko skirtingų nuomonių dėl vaikų auklėjimo. Tai priklauso nuo tėvų amžiaus, šeimos visuomeninio statuso, kultūrinio lygio, materialinės padėties ir pan. Tėvai į mokytojus žiūri vaiko akimis, įžvelgia tam tikrus mokytojų trūkumus, kur kas mažiau rūpinasi psichiniu bei dvasiniu vaiko vystymusi (Leliūgienė, 2003).

I. Leliūgienė ir G. Simanavičiūtė (2010) apibrėžia tėvų ir mokytojų bendradarbiavimą kaip vienodais reikalavimais ir žiniomis pagrįstą jų pedagoginį poveikį vaikui. Abi šalys turėtų susitarti dėl svarbiausių auklėjimo tikslų, siekiant išvengti įvairių sunkumų arba efektyviai susidoroti su jau atsiradusiomis problemomis. Dažniausiai bendradarbiavimo svarbą tyrime dalyvavę tėvai argumentuoja tuo, kad šio proceso metu sudaroma galimybė keistis informacija, susijusia su vaiku ir jo ugdymu, spręsti iškilusias problemas, siekti bendrų tikslų ir pasinaudoti mokytojo teikiama pagalba. Tačiau yra respondentų, kurie mano, kad bendravimas ir bendradarbiavimas yra nelabai svarbus ir tai paaiškina pareigų pasiskirstymu, kuomet kiekvienas dirba savo darbą.

Siekiant sėkmingo bendradarbiavimo su tėvais, mokytojai turi įveikti svarbias kliūtis: apatiškumą, jautrumą tėvų poreikiams ir žinių, kaip įtraukti tėvus į vaikų ugdymą(si), trūkumą (Valantinas, Čiuladienė, 2013). Autoriai teigia, kad dalyje šalies mokyklų tėvų įtraukimo

lygis yra nepakankamas, skurdokos tėvų įtraukimo į mokinių ugdymą formos, vyrauja individualistinis mokyklos ir tėvų bendradarbiavimo pobūdis, dominuoja informacinio pobūdžio renginiai (Valantinas, Čiuladienė, 2013). Formalūs, nenaudingi susirinkimai, kuriuose teaptariami vaiko mokymosi rezultatai ir drausmė, kenkia sėkmingam tėvų ir mokyklos bendradarbiavimui. Taigi tėvams derėtų labiau stengtis – nelikti abejingiems mokytojo kvietimams, rodyti bendradarbiavimo iniciatyvą, konstruktyviai reaguoti į iškilusias problemas ir kt., nes bendradarbiavimo kokybę gali pagerinti tik abipusės pastangos. Abiems bendradarbiaujančioms pusėms patartina plėsti ir gilinti savo žinias, susijusias su vaiko ugdymo(si) procesu, gerinti tarpusavio santykių kokybę, nes tai yra viena iš sąlygų sėkmingesniai bendradarbiavimui.

Dažniausiai Lietuvos ir užsienio autoriai aptaria mokytojų ir tėvų bendradarbiavimo reikšmę įvairaus pobūdžio tikslais (Leliūgienė, Kaušylienė, 2012).

Šie rezultatai sutampa su D. Martišauskienės (2012) išsakyta mintimi, kad didėjant tėvų teisėms ir pareigoms, atsiranda būtinybė jiems teikti kvalifikuotą edukacinę pagalbą, susijusią su vaikų ugdymu, todėl mokyklose turi būti sprendžiami ir tėvų švietimo klausimai. Jų dalyvavimas mokyklos gyvenime gali tapti jiems nuolatinio mokymosi ir lavinimosi galimybe (Omylanowska-Kuglarz, 2009).

A. Pollard (2006, p. 100) nuomone, „dirbti su mokinių tėvais anaip tol nėra lengva, ir mokytojai čia turi atsiskleisti kaip profesionalai“.

U. Koršunovės (2008) teigimu, dažnai mokytojai universalias rekomendacijas, kaip pagerinti tėvų įsitraukimą į vaiko ugdymo procesą, taiko visoms šeimoms. Tokie nekryptingi veiksmai gali daryti įtaką ne visai palankiam tėvų vertinimui, kadangi mokytojai neišsiaiškina, kokie yra tėvų bendradarbiavimo poreikiai ir galimybės. Kita vertus, bendradarbiavimas turėtų optimizuoti ir palengvinti ugdymo procesą, o ne apsunkinti mokytojus ir tėvus (Koršunovė, 2008). Pasak V. Skučaitės ir E. G. Karmazės (2011), jei tėvų nuostatos yra neigiamos, tikėtina, kad jie ignoruos mokytojų pastabas ir rekomendacijas, ar netgi patys formuos neigiamas vaikų nuostatas į mokyklą ir mokymosi procesą.

Išvados

Abiejų respondentų grupių požiūris į bendradarbiavimą yra teigiamas. Pastarasis vertinamas kaip labai svarbus, reikalingas ir naudingas, o tai patvirtina abipusio bendradarbiavimo prasingumą. Mokytojų nuomone, bendradarbiavimas su mokinių tėvais turi teigiamos įtakos mokinių ugdymo(si) rezultatams, informacijos sklaidai ir įvairių problemų sprendimui, padeda lengviau siekti bendrų tikslų, geriau pažinti mokinius, lengviau įtraukti tėvus į ugdymo procesą. Tėvų nuomone bendradarbiavimas su klasės mokytoju yra svarbus, nes jie nori išsamios ir vertingos informacijos, praktinių patarimų, kaip spręsti mokymo(si) ir vaikų elgesio problemas. Tėvai pripažįsta, kad tik bendradarbiaujant su mokytoju galima pasiekti gerų pradinį klasių mokinių mokymosi ir auklėjimo rezultatų, suvokia abipusės atsakomybės už vaikų ugdymą svarbą. Pastebimos ir neigiamos nuostatos: nedidelė dalis tėvų yra abejingi bendradarbiavimui su mokytoju, nenori prisiimti aktyvesnio mokytojo pagalbininko vaidmens.

Mokytojų ir tėvų pateikti *siūlymai sėkmingam bendradarbiavimo skatinimui* šiek tiek skiriasi. Mokytojai akcentavo mokytojo, tėvų ir abipusės pastangas, darbo krūvio mažinimo būtinumą. Tėvų nuomone bendradarbiavimą galėtų pagerinti tikslingai parinktos įvairios

bendradarbiavimo formos, abipusės pastangos, mokytojų ir tėvų tarpusavio santykių gerinimas, tėvų atsakomybės suvokimas bei aktyvesnis dalyvavimas ugdymo procese, darbo krūvio mažinimas.

Aiškinantis *veiksnius, trukdančius sėkmingam mokytojo ir tėvų bendradarbiavimui*, nemažas skaičius abiejų grupių respondentų išsakė nuomonę apie didelį užimtumą. Tačiau savo pasiūlymuose nei viena, nei kita grupė šito neakcentavo, suvokdami spartų gyvenimo tempą, kuris nuo jų nepriklauso (mokytojai ir kai kurie tėvai), arba bandydami tuo pasiteisinti dėl mažo aktyvumo dalyvaujant ugdymo procese (tėvai).

Literatūra

- Ališauskienė S. (2005). *Ankstyvoji intervencija vaikystėje* [Early childhood intervention]. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
- Bednarska M. (2014). Schoolhouse relationships on different stages of children and teenagers. *Pedagogika / Pedagogy*, 114 (2), 106–115.
- Christenson S. L., Reschly A. L. (2009). *Handbook of school-family partnerships*. New York, NY: Routledge.
- Cohen L., Manion L., Morrison K. (2000). *Research methods in education*. 5th ed. London - New York.
- Čekanavičius V., Murauskas G. (2003). *Statistika ir jos taikymai* [Statistics and its applications]. Vilnius: TEV.
- Čepulienė G., Senkus V. (2010). Mokyklos bendruomenės mikroklimatas [The school community microclimate]. *Šiuolaikinė mokykla: jaunimo savijauta, prioritetai ir nuostatos. Jaunųjų sociologijos mokslininkų darbai*, 5, 193–221.
- Dapkienė S. (2003). *Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai* [The class teacher and parents are partners]. Šiauliai: UAB „Litera“.
- Dobranskienė R. (2004). *Mokyklos bendruomenės vadyba* [School community management]. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Driessen G., Smit F., Slegers P. (2005). Parental involvement and educational achievement. *British Educational Research Journal*, 31 (4), 509–532.
- Epstein L. J. (2011). *School, family, and community partnerships: preparing educators and improving schools*. John Hopkins University: Westview press.
- Forsberg L. (2007). Involving parents through school letters: Mothers, fathers and teachers negotiating children's education and rearing. *Ethnography and Education*, 2 (3), 273–288.
- Morgan, D. L. (1998). Practical strategies for combining qualitative and quantitative methods: Applications to health research. *Qualitative Health Research*, 8 (3), 362-376.
- Kardelis K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai* [Science research methodology and methods]. Šiauliai: Lucilijus.
- Kontautienė R. (2010). *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje* [Cooperation system and its management at school]. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Koršunovė, U. (2008). *Bendradarbiavimo galimybės mokykloje teikiant psichologinę pedagoginę pagalbą mokiniams: rekomendacijos mokyklų specialistams ir klasių auklėtojams* [School collaboration opportunities in providing psychological pedagogical assistance to students: recommendations for school professionals and classroom educators]. Vilnius: Lietuvos sporto informacijos centras.
- Leliūgienė I. (2003). *Socialinė pedagogika* [Social pedagogy]. Kaunas: KTU.
- Leliūgienė I., Kaušylienė A. (2012). Tėvų vaidmuo kuriant saugią socialinę mokyklos bendruomenės aplinką [Parent's role in creating safe social environment for school children]. *Socialinis ugdymas / Social Education*, 20 (31), 18–35.

- Leliūgienė I, Simanavičiūtė G. (2010). Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida [Pedagogical education of parents as a precondition for the successful socialization of children]. *Socialinis darbas / Social Work*, 9 (1), 114–121.
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. (2011). [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-04-15]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105>.
- Marcon, R. A. (1999). Positive relationships between parent school involvement and public school inner-city preschoolers' development and academic performance. *School Psychology Review*, 28 (3), 395–412.
- Martišauskienė, D. (2012). Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo kokybė – vienas pedagogų veiklos profesionalizaciją lemiančių veiksnių [Teachers and parents co-operation quality – one of teachers activity professionalization factors]. *Tiltai / Bridges*, 2, 109–125.
- Merfeldaitė, O. (2009). Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo stiprinimas sprendžiant vaikų socializacijos problemas [Strengthening collaboration between parents and children in solving children's socialisation problems]. *Socialinis ugdymas / Social Education*, 19, 93–103.
- Miliušienė, M. (2010). Mokytojo vaidmuo socialinės atskirties prevencijai [Teacher's role for prevention of social exclusion]. *Socialinis ugdymas / Social Education*, 5, 222–233.
- Miliušienė, M., Zuzevičiūtė, V. (2013). Mokykla kaip socialinės įterpties bendruomenė: įtraukiamosios strategijos [School as a community for social inclusion: Strategies for inclusion]. *Socialinis ugdymas / Social Education*, 1 (33), 9–17.
- Musiak E. (2014). Teacher-Parent Cooperation and Pupils' Achievements in the Perception of Adult Respondents (Based on the Example of Secondary Schools). *Pedagogika / Pedagogy*, 114, 96–105.
- Omylanowska-Kuglarz, A. (2009). Aktualne zagadnienia współpracy nauczycieli z rodzicami [Current issues of teachers' cooperation with parents]. In *Role współczesnego nauczyciela w zmieniającej się rzeczywistości społecznej*. Ferenz K., Walasek S. (eds.). Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut.
- Pradinio ugdymo bendroji programa (2016). [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-04-15]. Prieiga per internetą: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/ugdpr_1priedas_pradinio-ugdymo-bendroji-programa.pdf.
- Pollard A. (2006). *Refleksyvusis mokymas: veiksminga ir duomenimis paremta profesinė praktika* [Reflexive teaching: Effective and data-based professional practice]. Vilnius: Garnelis.
- Skučaitė V., Karmazė E. G. (2011). *Padėkime vaikui įveikti sunkumus: geroji bendradarbiavimo mokyklose patirtis*. Metodinės rekomendacijos švietimo pagalbos specialistams ir mokytojams [Helping the child overcome difficulties: good experience in school collaboration] [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-03-15]. Prieiga per internetą: <http://www.grigiskiumokykla.lt/userfiles/files/Pade%CC%87kime%20vaikui%20iveikti%20sunkumus.pdf>.
- Strieb L. Y. (2010). *Inviting families into the classroom: learning from a life in teaching*. New York: Teachers College Press.
- Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimo metodologija* [Methodology of social sciences research]. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
- Valantinas A., Čiuladienė G. (2013). Tėvų įsitraukimo į mokyklos gyvenimą, mokymosi pasiekimų ir mokytojo darbo vertinimo sąsajos [Correlation of parental involvement in their children education with children achievement and teacher's work evaluation]. *Socialinis darbas / Social Work*, 12 (2), 308–318.
- Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. (2014). [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-04-10]. Prieiga per internetą: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf.
- Walsh K. B. (2001). *Į vaiką orientuotų klasių kūrimas: 8 – 10 m.* [The creation of a child-oriented classes 8–10 years]. Knyga ugdytojams. Vilnius: Lietus.

Westergard, E., Galloway, D. (2010). Partnership, participation and parental disillusionment in homeschool contacts: A study in two schools in Norway. *Pastoral Care in Education*, 28 (2), 97–107.

Westergard E. (2013). Teacher competencies and parental cooperation. *International Journal about Parents in Education*, 7 (2), 91–99.

Summary

THE POINT OF VIEW OF PRIMARY CLASS TEACHERS AND PARENTS FOR COLLABORATION

Birutė Šilėnienė, Asta Širiakovienė

Šiauliai University, Lithuania

The problem of collaboration between teachers and parents is not new. However, every time period brings new aspects. This article examines the attitudes of primary school teachers and parents towards collaboration in primary school. In the current society, cooperation is very significant, covering various spheres of life, as well as educational institutions.

The effectiveness of an educational institution's activities depends on the involvement of parents in its activities, and one of the main goals of the school is to encourage parental involvement in the activities of the school community.

The population of the research carried out primary school teachers working in Siauliai city and district schools and pupils' parents. During the study, 52 primary school teachers and 148 primary school pupils' parents were interviewed. The study combines quantitative and qualitative methods (questionnaire with closed and open questions).

An analysis of the research data has highlighted the following: both groups of respondents acknowledge the importance of collaboration, indicate successful cooperation conditions, but evaluation of it is slightly different. Both teachers and parents have made a number of rational proposals for improving co-operation. The proposals presented by them revealed a partial mismatch between the opinions of the two groups of respondents. Teachers emphasized the need for a teacher, parent and reciprocal efforts to reduce workload. According to parents, collaboration could be improved by deliberately choosing various forms of cooperation, mutual efforts, improving the quality of teacher-parent relationships, understanding parenting responsibilities, reducing workload.

Keywords: collaboration between teachers and parents, primary school teachers, learners' parents, primary school.

Received 18 May 2018; accepted 25 June 2018

Birutė Šilėnienė

PhD., Lecturer, Department of Education, Šiauliai University, 25 P.Višinskio Street, LT-76351 Šiauliai, Lithuania.

E-mail: birute.sileniene@gmail.com

Asta Širiakovienė

PhD., Associate Professor, Department of Education, Šiauliai University, 25 P.Višinskio Street, LT-76351 Šiauliai, Lithuania.